Защо? ... защото те са славата на България.

Кръст-паметник на падналите в бой за свободата на Добруджа - 5-7 септември 1916 г.

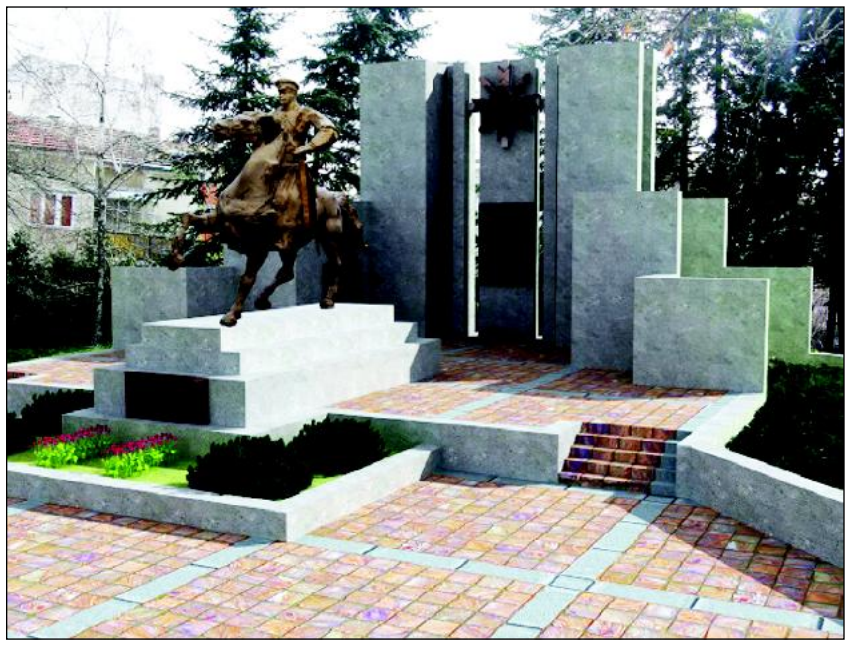

В чест на победните битки през Първата световна война в Добруджа – 1916 г., на 7-ми септември 2016 г. в Добрич е открит Паметник на ген. Иван Колев, главнокомандващ на българската конна дивизия.

На 18 септември 2010 г. в Бановка, родното село на Генерал Иван Колев, е открит негов бюст паметник, изработен и дарен от добричкия скулптор Димитър Янков.

Бюст-паметник на ген. Стефан Тошев в гр. Генерал Тошево

Бюст-паметник на генерал Пантелей Киселов в село Генерал Киселово, Варненско.

Дълги години, даже десетилетия, участието на България в Първата световна война беше едва ли не "табу" за историците. Изследователите се спираха предимно на дейността на тесните специалисти сред армията или на негативните моменти в българско-германските съюзнически отношения (каквито безспорно има). Аистинските, дълбоките причини, които мотивираха 800 000 души на фронта и още няколко милиона във вътрешността - техните жени и майки, сестри и невръстни братя, да понасят несгодите на войната във всичките им измерения, оставаха извън полезрението на официалната историография. Защо? Тук тежката сидума казва догмата, че тази война е империалистическа и е несправедлива за всички участващи ...

Да, войната наистина започва и се води за постигането на политическите цели на големите империалистически държави. И в този смисъл, без да се отива към оправдаване и оневиняване, или пък към обвинение, отговорността тежи на политиката на "големите". Германия иска още колонии и господство на континента, Англия и Франция се противопоставят на това, Австро-Унгария си поставя по-скромни цели за териториални придобивки в Дунавския регион, Турция пък иска да запази империята си, а Италия - да се възползва от ситуацията. Русия, длъжник на Франция и Англия, вижда в лицето на Тройния съюз опасност за влиянието си в Европа и срещу обещанието да получи Босфора и Дарданелите, заедно с Цариград, също тръгва с Антантата.

Изпитала краха на първата национална катастрофа през 1913 г., България, в лицето на монарха и правителството си, обявява неутралитет, горещо подкрепян от цялата общественост. Но настъпва есента на 1915 г., идват обещанията за справедливо решаване на Националния въпрос и въпреки протестите на значителни слоеве от обществото, цар Фердинанд и правителството на д-р Васил Радославов включват страната във войната. Сръбската армия е разгромена, а Македония - свободна! Под чуждо, румънско владичество остава само Добруджа. И когато през лятото на 1916 г. Румъния се определя на страната на Антантата, българските юнаци тръгват да освободят тази изконно българска земя. За няколко месеца, с чутовните си победи при Тутракан и Добрич, Кочмар и Кубадин, а след това и отвъд Дунава, те донасят свободата на Добруджа. Това не е империализъм. Това е война за национално освобождение и обединение с родината.

Бойните действия в Добруджа през септември - ноември 1916 г. поставят на изпитание чувствата на българина: налага се да се водят боеве - и то какви ожесточени боеве, не само срещу румънската армия, но и против елитни руски съединения. Та това са нашите освободители! Тук влизат в сила други закони - законите на националното достойнство и чест. Русите са наши освободители, но в тази война те идват да подкрепят един чужд за добруджанци режим. А нашите съзнават, че сега те самите са освободителите. И защитават националната ни чест!

Показателни са чувствата и мислите на наши пълководци в това отношение. Един Владимир Вазов, достоен генерал и човек, с изразени симпатии към Антантата и особено към Русия, не одобрява съюзните отношения с Германия (и особено с Турция), но записва съкровено, че веднъж тръгнали по този път на националното си обединение, трябва да го следваме упорито и неотклонно. Един артилерийски офицер, полк. Сава Стоянович, не само почитатели поклонник на руската култура и руската военна мисъл, воюва всеотдайно в Добруджа и Влашко, защото това е война за свобода... Могат да бъдат изброени десетки имена на наши пълководци и висши офицери, които са руски възпитаници и ... русофили, но всички те, при цялото си човешко съчувствие към руския солдат и офицер, спазвайки законите на войната, издигат своя щандарт, преди всичко - националното достойнство и успяват да извоюват свободата на Добруджа. На цяла Добруджа - Северна и Южна! И ако сред политиците има съмнения, относно бъдещата съдба на други освободени части от българската земя, то за Добруджа (въпреки "игрите" на съюзниците ни) като че ли нещата са ясни. Та нали и самите румънци подписват договор за отстъпването и! Но уви! Добруджа пак е предадена на Румъния. Остава само надеждата за бъдещето. И тя се сбъдва частично през 1940 г. с Крайовския договор за възвръщането на Южна Добруджа към България.

И тук трябва, длъжни сме да свалим шапки и да сведем глави пред подвига на десетките хилядибългарски момчета в униформа, на множеството подофицери и офицери от щабовете и командванията, на хилядите обикновени българи и българки от Добруджанската степ. Те са воювали и героично, но не за постигане на империалистически - за тях, те са нещо отвлечено и далечно, както и "голямата" политика. Те са воювали за свободата на Добруджа - люлка на българската държава, за свободата на многого добруджански българи. И в знак на синовна признателност, дане се срамуваме да пишем и казваме имената на достойните предводители на българското войнство, а напротив - да се гордеем с тях.

Защото и те са частичка от славата на България.

Проф. д-р Людмил ПЕТРОВ

Паметни плочи на интернираните в Молдова през 1916 г. от Балчишка околия. Фото: Маруся КОСТОВА